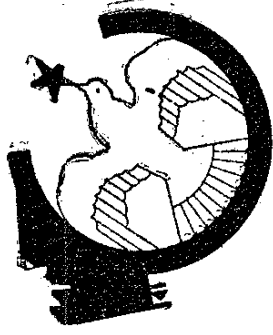

Hayat

*Hayata, daima hayata.. dün-
yaya daha çok hayat katalımı!*

Nietzsche

Cilt.VI.15, Teşrinievel, 1929. Sayı: 141

Müşahade:

Yüksek tahsil meselesi

İstanbul Darülfünununun, Mühendis mektebinin eyileştirilmesinden bahsedildiği, Ankara Tıp mektebi ve Politeknik açılmak istenildiği şu sırada yüksek tahsil meselesini bütün açıklığı ile ortaya koymak, bu meselede yapılan tecrübelerin verdiği neticeleri tebarüz ettirmek lâzım gelir. Şurası muhakkaktır ki yüksek tahsil müesseselerimiz hakkında umumiyetle bir memnuniyetsizlik vardır. Bu memnuniyetsizliğin mühim bir kısmı tetkiksizliğe müstenit olsa bile bir kısmında haklı noktalar bulunmak icap eder.

Diğer cihetten yüksek tahsil müesseseleri hakkındaki memnuniyetsizliği bir veya iki müessese üzerine teksif ettirmek de doğru değildir. İstanbul darülfünununun şu veya bu şubesi tedris cephesinden ne gibi nakisaları havi ise sarahatla itiraf etmelidir. ki idareten büsbütün ayrı bir müessese olan Mühendis Mektebinin de hemen hemen buna yakın eksikliği vardır. Hatta büsbütün yeni bir müessese olan Ankara Hukuk mektebi her türlü şekli ile İstanbul Hukuk Fakültesinden kopmuş bir parçadan başka

bir şey değildir. İstanbul Hukuk Fakültesine karşı yapılacak şikâyetlerden bir kısmı Ankara Hukuk mektebi için de aynen söylenebilir. Bu vak'alar şu noktaların tespiti için kâfidir:

1 — Yüksek mektepler istediğimiz gibi inkşaf yolunda değildir ve seri bir surette tekâmül edecek halde bulunmuyorlar.

2 — yeni yaptığımız yüksek müesseselerde eskisinden farklı olmuyor.

Bu ikinci nokta bize gösteriyor ki yüksek müesseseleri eyileştirmenin ne demek olduğunu, eski müesseseleri aksak yörüten sebebin nelerden ibaret bulunduğunu eyice düşünmeksizin ve bu sebepleri kaldıracak tedbirleri almaksızın yeni müesseseler açtığımız halde bunlar eskisinden farklı olmayacaktır.

Bizde yüksek tahsil müesseselerinden ilk şikâyet, tedris cephesinden geliyor: Müderris ve muallimlerin vakitlerini müesseseye hasretmemelerinden, talebesini istifade ettirmek için lâzım gelen gayreti göstermediklerinden, hatta bir kıs-

mının ehliyetsizliğinden bile açık veya gizli bahasolunmaktadır. Ehliyet meselesinde benim kanaatım şudur: Bu günkü şerait altında bu müesseselerin daha kuvvetli uzuvlardan teşkiline ihtimal yoktur. Mücerret olarak şu zat yerine bu zatı her hangi bir kürsü veya ders için düşünebilirsiniz. Fakat düşündüğümüz zatın eski muallimden daha ehliyetli olduğu ne ile malûmdur?

Bugünkü müderris ve muallimler haricinde yazdıkları eserleriyle ehliyetleri gün gibi aşikâr zatlar yoktur ki kolaylıkla bunları kürsiye davet edebilesiniz. Böyle bir iki zat bulunduğunu farzetseniz bile onlar halen öyle mevkidedirler ki yerlerini müderris ve muallimliğin mütevazı maaşı için bırakmazlar.

Mevcut müderris ve muallimlerden kabil olan istifadeyi temin için her ne bahasına olursa olsun onların harıçtedeki meşgalelerini azaltmak icap eder. Bir kısım müderris ve muallimler vardır ki onlar ilim adamı olmaktan ziyade birer iş adamı haline gelmişlerdir. Bu gibilerin tedrisatından istifade lâzım ise saat başına ücret

Uzun hikâye:3

ihtiyarlar

Yavaş yavaş geriledi ve tamamiye eve girdikten sonra, gene ilerliyen kuşlara bağırdı:

— Chooo! kara tavuklar!

Ve hızla kapıyı vurup kapattı.

Tepenin üzerindeki evde geçen tüyler ürpertici faciayı halka akbabalar haber verdi. İhtiyarların birkaç gündür hiç gözükmemesi zaten nazarı dikkati celbetmişti; herkes birçok ihtimallerden bahsediyordu. Bir gün köylülerden biri, kaybolan bir öküzünü ararken karşı tepeye kadar geldi ve oradan Thomé Sahyra'nın, dallar arasında bembeyaz duran evini gördü. Akbabaların damda dolaştıklarını, ağaçlarda dansettiklerini, avluda koşup gagaları kapıya vurduklarını görünce birdenbire hayrete düştü. Uzaktan:

— Bu da ne? dedi. Bu akbaba sürüsü de nka Romana'nın evinde ne arıyor?

Yüksek ve sert otlar arasından yavaş yavaş ilerledi ve daha uzaktan o müthiş kokuyu duydu.

— Buralarda kokmuş, çürümüş bir şey var! Zaten bu hayvanlar da hep ölüye gelirler!

Adım adım daha çıktı. Akbabalardan biri onu görüp uçtu ve sonra hepsi birden korkup kaçıştılar. Mamali uzaklaşmadılar, en yakın ağaçlara kondular ve sanki kendilerini güneşten muhafaza ediyormuş gibi siyah kanatlarını açtılar.

Köylü o pis kokudan bayılmasın diye burnunu kapatarak evin etrafını dolaştı.

— Acaba bunların ikisi b rden içeride öldüler mi?

Evvelâ pencerelerden birin', sonra kapıyı açmağa çalıştı ise de bir türlü muvaffak olamadı; ağzını kapıya dayayarak bağırdı:

— Nha Romana! Baksantiz al! Tio Thomé!... Hey! evdekiler!...

Hiç ses çıkmıyordu. Ne bir yaprak kımıldanıyor, ne bir kuş civıldıyordu. Sadé akbabalar birer birer avluya, damın üzerine, kuru yaprakları hışırdayan bahçeye dönüyorlardı. Köylü istavruz çıkardı; korkmuş, bütün vücudu ürpermişti. Tekrar yokuştan aşağı inmeğe başladı.

— Bir cevap veren olmuyor! Ev de kapalı.. Belki bir tarafa gitmişlerdir... b r yere gittilerse bu koku ne?... Akbabaların ne işi var?... Acaba birisi gelip ikisini de öldürdü mü?

Bu korku ayaklarına bir kat kuvvet daha verdi; bu gördüklerini ilk rasgeldiği kimseye bildirmek üzere koşmağa başladı. Bir tay hızı ile derel ri, tepeleri aşyordu. Firmino'nun hanı önünde bir öküz arabası boşaltıyorlardı. Kollarını açıp yukarıyı gösterek sordu:

— Orada ne olmuş?

Kapının önünde duran Firmino kemali sükûnla cevap verdi:

— Bu ne acele? Ne olmuş ki?... Orada hiç bir şeycik olmadı...

— Nasıl bir şeycik yok?... Ben şimdi oradan geliyorum.

Koşuşup etrafını aldılas. Petronilla, kucığında çocuğu ile hanın kapısında gözüktü. Civardan da merak edip

koşuşanlar olmuştu; civardaki dere de çamaşır yıkıyan kadınlar da haber alıp birer birer geliyorlardı.

— Kapıyı çaldınız mı, Benedicto?

— Elbette vurdum, seslendim ama hiç bir ses çıkmadı. Öyle de bir koku ki! İnsanı deli ediyor.

Kadınlardan biri söze karıştı:

— Doğrusu çoktanbır ikisi de buralarda gözükmüyorlardı...

Petronilla, ağlıyan çocuğunu kucagında sallıyarak tasrih etti:

— Tam bir haftadan beri gözükmüyorlar.

Birbirlerine dakışlar; nihayet Firmino bir karar verdi:

— Hele bir gelim de bakalım ne olmuşlar!

Oradakilerden birisi:

— Belki biri öldürmüştür, dedi.

Firmin herkesi bir süzdü, böyle öümdeu bahsedenin kim olduğunu araştırdı, şüpheli şüpheli bir baktı, sonra:

— Kim bilir! dedi. Haydi biz gidip bir bakalım!

Eline sopasını aldı, başına hasır şapkasını geçirdi ve hep tepenin, o beyaz eve görünen yolunu tırmandılar. Akbabalar gözükmeye Benedicto öne doğru atıldı ve sopası ile onları göstererek:

— Demedim miydi? Henı de ne kadar da çok!

Artık Firmino da kar-aat getirmişti;

— Evet, burada bir ölü var, dedi.

— Demedim miydi? Ben evin ta yanına kadar git im; şimdi kendiniz de tecrübe edeceksiniz!

Eve yaklaştıkça herkes burnunu tıkayarak mendili ile yelpazeleniyordu. Bütün bu halkı görüce akbabalar kaçıştılar. Bir çocuk:

— Göğe gidiyorlardı!

Bütün oradakiler, mihanikî bir hareketle başlarını yukarı kaldırdılar. Çoğu eve kadar gitmeyip beride durdular. Anneler, tecessüsle fazla ilerlemiş çocuklarını geri çağırıyordu:

— Burada durun! Sizin orada işiniz yok!

Erkeklerden bir kaç tanesi evin etrafını dolaşmışlardı; bir parça daha ümidi kalan Firmino son bir defa seslendi:

— Nha Romana! Nha Romana! İçeride çıt bile olmuyordu.

— Haydi arkadaşlar, kapıyı kıracak mıyız?

— Elbette kıracağız!

Firmino daha fazla beklemedi ve hemen kapıyı omuzladı; bir tarraka ile kırıldı ve hemen dışarı, insanı adeta yerlere devirecek bir koku çıktı. Fakât! Firmino cesaretini topladı ve yanına iki kişi daha alarak içeri girdi. dışarıdan onların sesleri duyuluyordu:

— Ya Meryem!... Uf!... Püfl!...

Birdenbire bir çığlık koptu; içlerinden biri koşarak çıktı, ötekiler de arkasından gözüktüler. Dışardakilerin bazıları çalılıklara kadar kaçtı.

— Orada... yatağında... gözlerimle gördüm...

— Ölmüş mü?

— Aman allahım! Ne kadar da sinek üşüşmüş... Ben ömrümde bu kadar sinek bir arada görmedim...

Adam bunu söylerken yüzü sarı idi. Firmino:

— Bir kere biz de bakalım! dedi. İçinizden kimde kibrit var?

Bütüm pencereleri, kapıları açsak daha iyi olur.

Pecerele r açılınca içeriye aydınlık doldu; her taraf karışık, perişan bir halde idi. Erkeklerden biri yatak odasına girerek ölüyü gördü:

Thomé amca burada, diye bağırdı. Çürüyor.

Sordular:

— Yanha Romana?

Onu Firmino buldu. Romana mut-fakta soğuk taşların üzerine kapanmış bir halde buldular; Meryem Ana heykelini elinde sımsıkı tutmuş, dudakla-

larını yapıştırmıştı. Hiç şüphesiz dua ederken böyle yığılvermişti. Yerde bozuk paranın parladığı görülüyordu.

— Nha Romana daha yaşıyor! koşun, buraya koşun!

Kadını kaldırıp götürdüler. Sofadan geçerken hafifçe çırpındı, boğuk bir inilti çıkardı. Bahçeye çıkarıldıktan sonra kendisine acıyanlara, ağlıyanlara Bakarak:

“Uyuyor! Uyuyor! Ona dokunmayın!”, dediği duyuldu. Ayaklarını yere vuruyor, sonra yalvarır, dua eder gibi ellerini kavuşturuyordu. Gözlerini kapıyor, çırpınıyor, sanki bir şeyi kormak için ellerini uzatıyordu. Biri acıyarak bağırdı:

— Nha Romana da ölüyor! O da ölüyor! O da gidecek!

Koşuşup yanına geldiler; herkes bir çare düşünüyor, bir şey söylüyordu. Kimisi bir teskere yapıp götürmekten, kimisi yatırıp üzerine yaprak örümekten bahsetti. Firmino:

— Bize götürün, dedi.

Kadınlardan biri içini çekerek:

— Bilmem aşağı kadar sağ gidebilir mi! dedi. O kadar zayıf, o kadar mecalsiz ki!

Biraz sonra ordu:

— Burada süt veren bir kimse yok mu?

— Margarida var.

— Gel, Margarida, gel.

— Ne olacak?

— Gel, bir hayır etmiş olursun. Zavallı, çok iyi bir kadıncağızdı. Ona biraz meme ver.

Başına bir sepet taşıyan iri bir zenci kadın yaklaştı, göğsünü çözdü. Diz çöktü, Roman'ın başını dizlerine koydu ve dişlerini zorla açarak ağzından süt akıttı. Pembe dişetleri arasında beyaz sütlü fışkırdığı görüldü. Romana gözlerini kapattı ve başı yavaşça devrildi. Zenci kadın hayretle:

— Bakınız, dedi, ölüyor gibi!

Obür kadınlar da üşüştiler; kimisi nabzına bakıyor, göz kapaklarını kaldırıyor:

— sütü içmedi; zaten ağzına meme verildiği zaman ölüyormuş!

Biri seslendi:

— Allah ona cennetinin kapılarını açsın!

Bütün erkekler dindarane bir tavurla şapkalarını çıkardılar. Genç zenci kadın, memesinin ucunu kuruladı ve n a Romana'nın başını yavaşça kaldırıp yere bıraktı. Evden doğru bir demir şıkırtı-ı işitildi, iki erkek ellerin-

de kazmalarla dışarı çıktılar. Firmino tenbih etti:

— Siz burada mezar kaza durun; ben de gidip hükûmete haber vereyim Mezarlar yan yana olsun. Ben çok kalmam, gelirim, size de bir şey getiririm.

Zavallı kocakarının yüzüne eğilip baktı ve içini çekerek:

— Yazık nha Romana'ya! dedi.

Kadınlar ağlaşıyorlardı; Firmino aşağı inerek oradakilerin hemen hemen hepsi onun yanına koşuştular:

— Rahip efendiyi getirmiyecek misiniz, Firmino?

— Bakalım, onu da bir görürüm..

Romana'nın ölüsünü portakal ağaçlarının altında bir sıraya uzattılar ve iki kadın orada onu beklemek üzere kaldılar. Biri mum getirtmekten bahsetti; öbürü:

— Ne lüzum var? dedi. Güneşi görmüyor musun? Ben de onun gibi doğru cennete gideceğimden emin olsam.

Tepenin üzerindeki o küçük beyaz evde geçen facianın ne olduğunu düşünüyor, bir türlü anıyamıyordu. Acaba bir hayvan mı ısırılmıştı? Acaba o zaman Thome yatağında değil miydi? Oteden de bireri arkasına toprağa vuran kazmaların sesi geliyordu. Birdenbire bir ses duyuldu:

— Mucura! sen de görmeğe mi geldin?

Benedicto, uzun otların arasında bir öküz görmüştü; hayvan da onu görmüş ve sürüden ayrılıp kuyruğunu sallıyarak onun arkasından koşmağa başlamıştı:

— Hup! hup! Mucura!

Güneşin altında, bu yeşil dallar arasında kuşların sevincine payan yoktu. Kara ve sessiz akbabalar da kimi ağaçların üzerine konmuş, kimi damda dolaşarak sanki şikâr arını muhafaza ediyorlardı. Uzaklardan da arasıra bir boğanın böğürdüğü duyuluyordu.

Birdenbire ta uzaklardan bir çam sadası bu matemli ıssızlığa kadar uza-yıp geldi: kilisede ölüler çanı çalını-yordu. Mezarları kazan iki erkek durdular, başlarını açtılar ve kazmalarına dayanı gözlerini yere eğdiler. Son duayı ediyorlardı.

“Coelko Netto „ den nakleden

Nurullah Ata